

Sygn. akt I ACz 852/12

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Artur Kowalewski (spr.)

Sędziowie: SSA Marta Sawicka

SSA Eugeniusz Skotarczak

po rozpoznaniu w dniu 5 grudnia 2012 r., w S., na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa H. S.

przeciwko A. K. (1) oraz K. K.

o rozwiązanie umowy dożywocia ewentualnie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym

na skutek zażalenia pełnomocnika powódki na postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 8 sierpnia 2012 r., sygn. akt I C 64/11

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

- 1. umorzyć postępowanie w części dotyczącej żądania rozwiązania umowy dożywocia;**
- 2. zawiesić postępowanie w zakresie roszczenia o uzgodnienie treści księgi wieczystej KW (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z rzeczywistym stanem prawnym;**

II. oddalić zażalenie w pozostałym zakresie;

III. uchylić postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 17 września 2012 r., w przedmiocie stwierdzenia niewłaściwości rzeczowej w zakresie roszczenia o uzgodnienie treści księgi wieczystej KW (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z rzeczywistym stanem prawnym i przekazania jej do rozpoznania Sądowi Rejonowemu Szczecin – Centrum w Szczecinie jako rzeczowo właściwemu;

IV. przyznać radcy prawnemu D. M. od Skarbu Państwa – Sądowi Okręgowemu w Szczecinie kwotę 1 800 (tysiąc osiemset) złotych powiększoną o wartość należnego podatku VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.

SSA M. Sawicka SSA A. Kowalewski SSA E. Skotarczak

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie, w oparciu o art. 355 k.c., umorzył postępowanie w sprawie z powództwa H. S. z tej przyczyny, że powódka zmarła, a roszczenia z prawa dożywocia wygasają z chwilą śmierci dożywotnika (tom II, k. 262-263).

Na powyższe postanowienie zażalenie sformułował pełnomocnik z urzędu niezującej powódki, zarzucając mu naruszenie art. 174 § 1 pkt. 1 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię, wyrażającą się w przyjęciu, że brak jest podstaw do zawieszenia postępowania wszczętego za życia powódki w związku z jej śmiercią oraz naruszenie art. 355 § 2 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię, wyrażającą się w przyjęciu, iż postanowienie o umorzeniu postępowania z powodu śmierci powódki może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym. Wskazując na powyższe uchybienia wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez jego uchylenie w całości i zawieszenie toczącego się postępowania, na podstawie art. 174 § 1 pkt. 1 k.p.c. oraz przyznanie pełnomocnikowi ustanowionemu dla powódki z urzędu, kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniach przed Sądem I instancji oraz przed Sądem Apelacyjnym w Szczecinie wywołanym zażaleniem powódki i zakończonym prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 24 listopada 2011 r. - sygn. akt I A Cz 831/11 według norm przepisanych oraz przyznanie pełnomocnikowi ustanowionemu dla powódki z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej w postępowaniu wywołanym niniejszym zażaleniem.

W uzasadnieniu podał, że ustalenia zawarte w zaskarżonym rozstrzygnięciu odpowiadają stanowi faktycznemu jedynie częściowo. Sąd Okręgowy pominął bowiem ewentualne żądanie pozwu polegające na ustaleniu treści księgi wieczystej w oparciu o art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, które w razie śmierci powódki nie może ulec zawieszeniu, albowiem nie jest roszczeniem osobistym, które wygasa wraz ze śmiercią uprawnionego. Tym samym – zdaniem skarżącego, postępowanie powinno ulec zawieszeniu w całości w oparciu o art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. (tom II, k. 273-275)

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie pełnomocnika zmarłej powódki okazało się uzasadnione w części, w której zakwestionował on skuteczność umorzenia postępowania w zakresie roszczenia o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Nie może budzić wątpliwości to, że roszczenie, którego podstawę stanowi dyspozycja art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, jest roszczeniem majątkowym, które zgodnie z art. 922 § 1 k.c. podlega dziedziczeniu i jako takie – w razie śmierci powódki, przysługuje jej spadkobiercom. Do czasu zgłoszenia się następców prawnych zmarłej postępowanie ulega zawieszeniu z urzędu w oparciu o art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. Zawieszenie ma skutek od chwili śmierci powódki, a orzeczenia wydane po tym zdarzeniu sąd uchyla z urzędu (art. 174 § 2 k.p.c.).

Specyfika niniejszego postępowania, której w sposób wystarczający nie uwypukla skarżący, polega na skoncentrowaniu w jednym postępowaniu dwóch – subsydiarnie określonych roszczeń, rodzajowo odmiennych, wywołujących różne skutki w razie śmierci zgłaszającego je strony. Rację ma Sąd Okręgowy, czego pełnomocnik powódki nie kwestionuje, że roszczenie z umowy dożywocia z uwagi na osobisty charakter nie podlega dziedziczeniu, a wygasa, tamując możliwość dalszego prowadzenia sprawy z udziałem następców prawnych powoda. W tym zatem stanie sprawy zawieszenie postępowania w części dotyczącej dożywocia – jak domaga się skarżący, pozbawione byłoby zarówno podstaw prawnych jak i racjonalnego uzasadnienia. Umorzenie postępowania w tej części było zatem prawidłową czynnością Sądu Okręgowego, niezależnie od omyłkowo wskazanej podstawy prawnej (zamiast art. 355 k.p.c. wskazano 355 k.c.) takiego rozstrzygnięcia. Reasumując, w oparciu o art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., zażalenie należało oddalić w części zawierającej wniosek o zawieszenie postępowania w przedmiocie roszczenia z umowy dożywocia, o czym orzeczono w punkcie II sentencji orzeczenia.

Orzeczenie to obejmuje również te wnioski zażalenia, w których pełnomocnik powódki domagał się przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu. Ma ono wszakże wyłącznie wymiar formalny, czyniąc zadość obowiązkowi wydanie orzeczenia w pełnych granicach środka odwoławczego, według stanu rzeczy z chwili orzekania. Dostrzec bowiem należy, iż o żądaniu tym Sąd Okręgowy orzekł postanowieniem z dnia 2 października 2012 r., którym dokonał uzupełnienia zaskarżonego orzeczenia.

Natomiast istotnym uchybieniem Sądu I instancji – i tu należy przyznać rację skarżącemu, mającym wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, było pominięcie roszczenia ewentualnego o uzgodnienie treści księgi wieczystej. Roszczenie to, z natury majątkowe, otwiera drogę do prowadzenia procesu z udziałem następców prawnych zmarłej i obliguje Sąd orzekający, stosownie do art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c., do zawieszenia postępowania do czasu zgłoszenia się spadkobierców zmarłej. Jako, że Sąd Okręgowy w całości postępowanie umorzył należało - w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. - rozstrzygnięcie zmienić w ten sposób, że na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. umorzyć postępowanie co do roszczenia z umowy dożywocia i na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c., zawiesić postępowanie co do roszczenia o uzgodnienie treści księgi wieczystej. O powyższym rozstrzygnięto w punkcie I sentencji orzeczenia.

Jak wyżej wskazano, zawieszenie postępowania wywołuje skutek od chwili śmierci strony (art. 174 § 2 k.p.c.), co tym samym obligowało sąd odwoławczy do uchylenia wydanego przez Sąd Okręgowy w dniu 17 września 2012 r. postanowienia w przedmiocie stwierdzenia swojej niewłaściwości rzeczowej i przekazania sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym sądowi właściwemu (k. 283 – 284). O nie dopuszczalności jego wydania wprost przesądza dyspozycja art. 179 § 3 k.p.c., wedle której w okresie zawieszenia dokonywane mogą być przez sąd wyłącznie czynności mające na celu podjęcie postępowania albo zabezpieczenia powództwa lub dowodu. Nie jest przy tym tak, jak wskazuje Sąd Okręgowy w jego uzasadnieniu, jakoby potrzeba jego wydania zaktualizowała się dopiero po wydaniu zaskarżonego postanowienia. Jego treść nie pozostawia bowiem wątpliwości co do tego, że zostało nim umorzone całe postępowanie w sprawie, a zatem także to, które dotyczyło roszczenia ewentualnego. Bez jego uprzedniego wzruszenia, zważywszy na związanie sądu treścią wydane przez siebie postanowienia (art. 358 k.p.c.), dokonanie tego rodzaju czynności procesowej było co do zasady niedopuszczalne.

Dla wyczerpania całości argumentacji wskazać należy, iż naruszenie art. 355 § 2 k.p.c. przejawiające się w wydaniu zaskarżonego postanowienia na posiedzeniu niejawnym, nie wpłynęło na treść kwestionowanego rozstrzygnięcia. W sytuacji zatem, w której skuteczność zarzutów formalnych uzależniona jest od wpływu stwierdzonego naruszenia prawa procesowego na treść zaskarżonego orzeczenia (za wyjątkiem przypadku nieważności postępowania, co w niniejszej sprawie niewątpliwie nie miało miejsca), kwestia ta nie miała dla kierunku rozstrzygnięcia sądu odwoławczego istotnego znaczenia. Symptomatyczne jest przy tym, że sam pełnomocnik powódki takiego związku również nie dostrzegł.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c., określając wysokość wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu w oparciu o § 2 ust. 1 i 3, § 3 ust. 1 oraz § 6 pkt 6 w związku z art. § 12 pkt 2 ust 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

SSA M. Sawicka SSA A. Kowalewski SSA E. Skotarczak